УДК 336.4:658:69.003

Костянтин Анатолійович МАМОНОВ

доктор економічних наук,
професор,
завідувач кафедри земельного адміністрування та геоінформаційних систем,
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
E-mail: kostia.mamonov2017@gmail.com

Дмитро Олександрович ПРУНЕНКО

доцент кафедри транспортних систем і логістики,
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
E-mail: kostia.mamonov2017@gmail.com

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Мамонов, К. А. Оцінка конкурентоспроможності будівельних підприємств: теоретичні аспекти [Текст] / Костянтин Анатолійович Мамонов, Дмитро Олександрович Пруненко // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 3. – С. 199-203. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Метою статті є визначення напрямів інтегральної оцінки конкурентоспроможності будівельних підприємств. Для досягнення поставленої мети вирішено завдання: формування моделі оцінки інтегрального показника конкурентоспроможності, характеристика показників, які застосовуються у розробленій моделі.

Доведено, що особливого значення набуває характеристика напрямів оцінки інтегрального показника конкурентоспроможності будівельних підприємств для визначення його впливу на формування та використання інтелектуального капіталу, як засобу, що обумовлює розвиток компанії. Встановлено, що в наявних наукових розробках наведено концептуальні положення щодо визначення напрямів оцінки конкурентоспроможності. Проте залишаються невирішеними питання щодо характеристики інтегрального показника оцінки конкурентоспроможності будівельних підприємств. У наукових розробках відсутні єдині підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємств. Зокрема, запропоновано відповідні напрями, які полягають у: здійсненні стандартизації показників; розрахунку часткових коефіцієнтів за відповідними показниками; оцінці інтегрального показника за трьома компонентами: економічним розвитком, життєвим рівнем населення, інвестиційною привабливістю; визначенні узагальнювального інтегрального показника конкурентоспроможності. Окреслено напрями побудови моделі для визначення коефіцієнта конкурентоспроможності підприємств для: ефективності виробничої діяльності; оцінки фінансового стану підприємства; ефективності організації збуту і просування товару на ринку; конкурентоспроможності товару. Розроблено моделі та визначено інтегральний показник конкурентоспроможності будівельних підприємств.

Ключові слова: *будівельні підприємства; конкурентоспроможність; модель; інтегральний показник; інтелектуальний капітал.*

© Костянтин Анатолійович Мамонов, Дмитро Олександрович Пруненко, 2017

Kostiantyn Anatoliiovych MAMONOV

Doctor of Sciences (Economics),
Professor,
Head,
Department of Land Administration and GIS,
O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv
E-mail: kostia.mamonov2017@gmail.com

Dmytro Oleksandrovych PRUNENKO

Associate Professor,
Department of Transport Systems and Logistics,
O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv
E-mail: kostia.mamonov2017@gmail.com

ASSESSMENT OF COMPETITIVENESS OF CONSTRUCTION COMPANIES: THEORETICAL ASPECTS

Abstract

The purpose of the article is to determine the directions of the integrated assessment of the competitiveness of construction enterprises. To achieve this goal the following tasks should be solved: the formation of a model for the assessment of the integral indicator of competitiveness, the characteristics of the indicators which are used in the developed model. It is proved that the characteristic of directions of estimation of an integral indicator of competitiveness of construction enterprises for determining its influence on the formation and use of intellectual capital, as a means that determines the development of the company, becomes of special significance. The scientific developments conceptual provisions concerning definition of directions of competitiveness estimation are presented. However, the issue of the characteristics of an integrated indicator of competitiveness assessment of construction enterprises remains unresolved. In scientific research there is no common approach to assessing the competitiveness of enterprises. The following directions, which can help to solve the problem, are singled out: implementation of standardization of indicators; calculation of partial coefficients according to the relevant indicators; evaluation of the integral indicator for three components: economic development, living standards of the population, investment attractiveness; defining a generalizing integral indicator of competitiveness. Areas of the model construction for determining the competitiveness of enterprises are determined. They are as the following: efficiency of production activities; assessment of the financial condition of the enterprise; the effectiveness of the organization of sales and promotion of goods on the market; the competitiveness of the goods. The models have been developed. The integral index of competitiveness of construction enterprises has been determined.

Keywords: *construction enterprises; competitiveness; model; integral index; intellectual capital.*

JEL classification: 010, 032, 038

Вступ

Розвиток будівельних підприємств потребує застосування сучасних напрямів й економічних інструментів, які полягають у формуванні та використанні інтелектуального капіталу. Цей капітал впливає на фінансовий стан будівельних підприємств, обумовлює рівень їх конкурентоспроможності.

У сучасних умовах господарювання України спостерігається гальмування розвитку та зниження ефективності функціонування будівельних підприємств, можливостей протидії впливу внутрішнім і зовнішнім впливам. Тому особливого значення набуває характеристика напрямів оцінки інтегрального показника конкурентоспроможності будівельних підприємств для визначення його впливу на формування та використання інтелектуального капіталу як засобу, що обумовлює розвиток компанії.

Вирішенням питань щодо оцінки рівня конкурентоспроможності займаються вчені: В. Кардаш [1], І. Максимов [2], Т. Пастухова [3], Г. Райко [4] та інші.

У сучасних наукових розробках наведено концептуальні положення щодо визначення напрямів оцінки конкурентоспроможності. Проте залишаються невирішеними питання характеристики інтегрального показника оцінки конкурентоспроможності будівельних підприємств.

Мета та завдання статті

Метою статті є визначення напрямів інтегральної оцінки конкурентоспроможності будівельних підприємств. Для досягнення поставленої мети вирішуються завдання: формування моделі оцінки

інтегрального показника конкурентоспроможності, характеристика показників, що застосовуються у розробленій моделі.

Виклад основного матеріалу дослідження

Сучасна економічна наука демонструє різні підходи до оцінки інтегрального показника конкурентоспроможності. Зокрема, пропонується визначати цей критерій через призму технічних та економічних параметрів [5].

Г. Райко та А. Хоменко пропонують визначати інтегральний показник конкурентоспроможності на основі взаємопов'язаних етапів:

1. Здійснення стандартизації показників.

2. Розрахунок часткових коефіцієнтів за відповідними показниками.

3. Оцінка інтегрального показника за трьома компонентами: економічним розвитком, життєвим рівнем населення, інвестиційною привабливістю.

4. Визначення узагальнювального інтегрального показника конкурентоспроможності [4].

В. Кардаш визначає рівень конкурентоспроможності шляхом оцінки корисного ефекту та ціни споживання [1].

І. Максимов для визначення коефіцієнту конкурентоспроможності побудував модель, у якій особливе значення мають показники:

– ефективності виробничої діяльності;
– фінансового стану підприємства;
– ефективності організації збуту і просування товару на ринку;
– конкурентоспроможності товару [2].

Аналогічний підхід реалізовано у наукових розробках Т. Пастухової, яка запропонувала модель оцінки інтегрального критерію конкурентоспроможності, який визначається через призму:

– ефективності виробничої діяльності, яка містить показники витрат на одиницю продукції, фондовіддачі, рентабельності товару, продуктивності праці;
– фінансового стану підприємства: коефіцієнтів автономії, платоспроможності, абсолютної ліквідності, оборотності оборотних активів;
– ефективність організації збуту та просування товарів: рентабельність продажу, рівень затовареності продукції, коефіцієнт завантаженості виробничих потужностей, коефіцієнт ефективності реклами і засобів стимулювання збуту;
– конкурентоспроможність товару: якість і ціна товару [3].

Трансформуючи наявні підходи до визначення інтегрального показника конкурентоспроможності ($I_к$), у дослідженні запропоновано визначати узагальнювальний критерій за такими моделями (табл. 1).

Для оцінки інтегрального показника конкурентоспроможності будівельних підприємств побудована модель:

$$I_к = К_{р1} x\, I_е + К_{р2} x\, I_{фс} + К_{р3} x\, I_м + К_{р4} x\, I_я, \qquad (1)$$

де $К_{р1}$, $К_{р2}$, $К_{р3}$, $К_{р4}$ – рангові коефіцієнти, які характеризують вплив показників, що формують інтегральний показник конкурентоспроможності будівельних підприємств.

Рангові коефіцієнти оцінюються шляхом опитування замовників будівельної продукції, значення яких варіюються від *0* до *1* та визначаються як середні від отриманих результатів експертних оцінок.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, на основі проведеного дослідження запропоновано інтегральний показник оцінки конкурентоспроможності будівельних підприємств та розроблені моделі його визначення.

Встановлено, що у сучасних нестабільних умовах господарювання, наявності зовнішніх і внутрішніх диспропорцій, для забезпечення конкурентоспроможності будівельних підприємств варто розробити та реалізувати заходи, спрямовані на зростання ефективності їх діяльності та зміцнення фінансового стану. Поряд з цим, необхідно переосмислити політику просування будівельної продукції на ринку та значення маркетингових заходів і комплексу дій щодо підвищення якості будівельних об'єктів.

Перспективними напрямами подальших досліджень є:

– визначення практичних напрямів реалізації оцінки інтегрального показника конкурентоспроможності будівельних підприємств;
– встановлення причинно-наслідкових зв'язків між інтегральним показником конкурентоспроможності й відповідним критерієм формування та використання інтелектуального капіталу;

– розробка заходів для зростання рівня конкурентоспроможності будівельних підприємств.

Таблиця 1. Визначення інтегрального показника конкурентоспроможності будівельного підприємства, відн. од.

Назва показника	Модель визначення
Коефіцієнт рентабельності активів ($Р_д$)	$Р_д = \frac{А}{ЧП}$, де А – середньобалансова вартість активів, тис. грн; ЧП – чистий прибуток, тис. грн
Фондовіддача ($Ф$)	$Ф = \frac{ЧД}{ОЗ}$, де ОЗ – середньобалансова вартість основних засобів, тис. грн
Коефіцієнт зношення основних засобів ($К_з$)	$К_з = \frac{З}{ОЗ_п}$, де З – сума зношення основних засобів, тис. грн; $ОЗ_п$ – первісна вартість основних засобів, тис. грн
Коефіцієнт оборотності активів ($К_{оба}$)	$К_{оба} = \frac{ЧД}{ОА}$, де ОА – середньобалансова вартість оборотних активів.
Індекс ефективності діяльності будівельного підприємства ($I_е$)	$I_е = К_1 х Р_д + К_2 х Ф + К_3 х К_з + К_4 х К_{оба}$, де $К_1$, $К_2$, $К_3$, $К_4$ – вагові коефіцієнти, що визначають вплив показників на ефективність діяльності будівельного підприємства.
Коефіцієнт фінансової автономії ($К_а$)	$К_а = \frac{ВК}{ДФ}$, де ВК – сума власного капіталу будівельного підприємства, тис. грн; ДФ – сума джерел фінансування, тис. грн
Коефіцієнт фінансування ($К_ф$)	$К_ф = \frac{ВК}{ПК}$, де ПК – сума позикового капіталу будівельного підприємства, тис. грн
Коефіцієнт рентабельності діяльності ($Р_д$)	$Р_д = \frac{ЧД}{ЧП}$, де ЧД – чистий дохід від реалізації будівельної продукції, робіт, послуг, тис. грн; ЧП – чистий прибуток, тис. грн
Співвідношення собівартості реалізованої продукції і чистого доходу від реалізації продукції ($С_п$)	$С_п = \frac{С_в}{ЧД}$, де $С_в$ – сума собівартості реалізованої продукції будівельної продукції
Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($К_{ал}$)	$К_{ал} = \frac{ГК}{ПЗ}$, де ГК – сума грошових коштів будівельного підприємства, тис. грн; ПЗ – сума поточних зобов'язань, тис. грн
Індекс фінансового стану будівельного підприємства ($I_{фс}$)	$I_{фс} = а_1 х К_а + а_2 х К_ф + а_3 х Р_д + а_4 х С_п + а_5 х К_{ал}$, де $а_1$, $а_2$ $а_3$ $а_4$ $а_5$ – вагові коефіцієнти, що визначають вплив показників на фінансовий стан будівельного підприємства.
Індекс ефективності маркетингової діяльності будівельного підприємства ($I_м$)	визначається на основі анкетування замовників будівельної продукції
Індекс якості будівельної продукції ($I_я$)	визначається на основі анкетування замовників будівельної продукції

Список літератури

1. Кардаш, В. Я. Конкурентоспроможність товару та її показники [Електронний ресурс] / В. Я. Кардаш. – Режим доступу: http://studentbooks.com.ua/content/view/112/44/1/5/.
2. Максимов, И. С. Оценка конкурентоспособности промышленного предприятия / И. С. Максимов // Маркетинг. – 1996. – № 3. – С. 33-39.
3. Пастухова, Т. Ю. Метод розрахунку конкурентоспроможності підприємства, застосований на теорії ефективної конкуренції. [Електронний ресурс] / Т. Ю. Пастухова. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2012_03_15/ek1_pastuhova.php.
4. Райко, Г. О. Розрахунок інтегрального показника конкурентоспроможності регіону / Г. О. Райко, А. С. Хоменко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/20130214_econ/8_homenko.htm.

5. Визначення інтегрального показника конкурентоспроможності за технічними та економічними характеристиками. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1723011548873/marketing/viznachennya_integralnogo_pokaznika_konkurentospromozhnosti_tehnichnimi_ekonomichnimi_harakteristikami.

References

1. Kardash, V. Ja. *Konkurentospromozhnist' tovaru ta ïï pokazniki*. Retrieved from: http://studentbooks.com.ua/content/view/112/44/1/5/.
2. Maksimov, I. S. (1996). Ocenka konkurentosposobnosti promyshlennogo predprijatija. *Marketing*, 3, 33-39.
3. Pastuhova, T. Ju. *Metod rozrahunku konkurentospromozhnosti pidpriemstva, zastonovanij na teorii efektivnoi konkurencii*. Retrieved from: http://www.confcontact.com/2012_03_15/ek1_pastuhova.php.
4. Rajko, G. O. & Homenko, A. S. *Rozrahunok integral'nogo pokaznika konkurentospromozhnosti regionu*. Retrieved from: http://www.confcontact.com/20130214_econ/8_homenko.htm.
5. *Viznachennja integral'nogo pokaznika konkurentospromozhnosti za tehnichnimi ta ekonomichnimi harakteristikami*. (n. d.). Retrieved from: http://pidruchniki.com/1723011548873/marketing/viznachennya_integralnogo_pokaznika_konkurentospromozhnosti_tehnichnimi_ekonomichnimi_harakteristikami.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2017 р.